

HRVATSKA GOSPODARSKA KOMORA
Sektor za financijske institucije, poslovne informacije i ekonomske analize
Odjel za makroekonomske analize

DEPOZITI KUĆANSTAVA – POTENCIJAL RAZVOJA FINANCIJSKOGA TRŽIŠTA

Listopad 2017.

Izdavač: Hrvatska gospodarska komora

Pripremio: Sektor za financijske institucije, poslovne informacije i ekonomske analize

Odjel za makroekonomske analize

Tel.: 01/ 48 28 373

Fax: 01/ 45 61 535

E-mail: makroekonomija@hgk.hr

www.hgk.hr

Priprema i tisak: Intergrafika TTŽ, Zagreb

Naklada: 800 primjeraka

Zagreb, listopad 2017.

SADRŽAJ:

Uvodno – financijska imovina kućanstava	7
Stanje depozita kućanstava	10
Regionalni aspekt štednje kućanstava.....	13
Zaključno	16
Kratice	16

Popis grafova i tablica

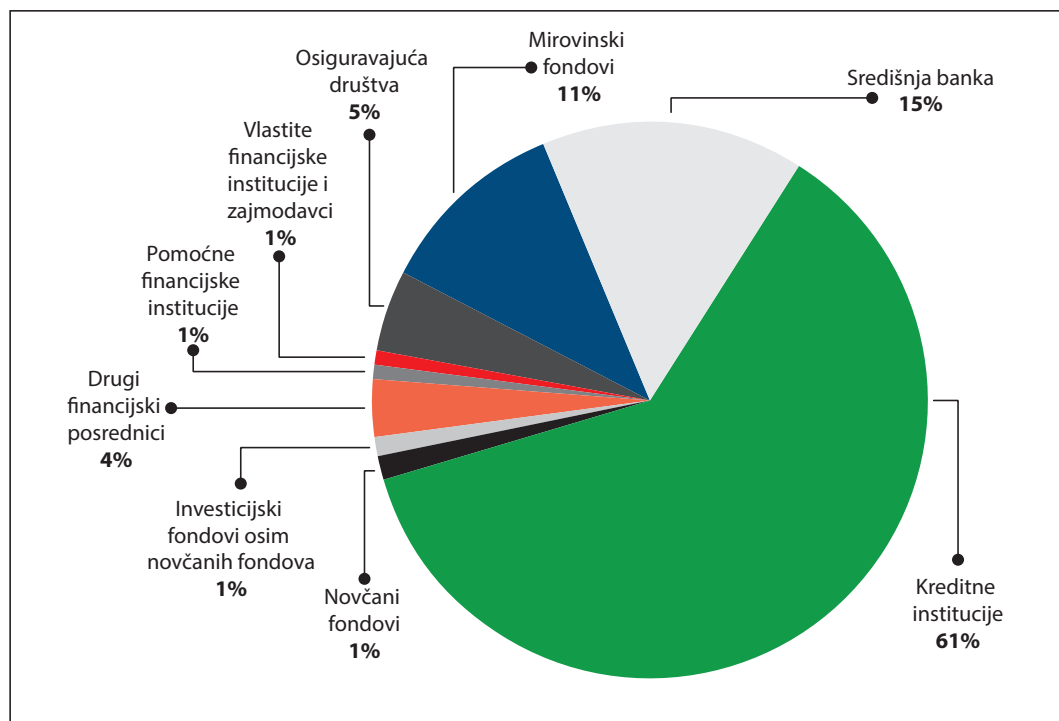
Graf 1. Struktura financijske imovine financijskih društava, stanje kraj 2015. godine.....	7
Graf 2. Financijska imovina hrvatskih kućanstava i institucija koje služe kućanstvima, stanje na kraju Q1 2017.....	8
Graf 3. Depoziti, udio u financijskoj imovini kućanstava	9
Graf 4. Depoziti kućanstava u drugim monetarnim financijskim institucijama, 31. 7. 2017.	10
Graf 5. Oročeni devizni i kunski depoziti kućanstava.....	11
Graf 6. Udio oročenih kunskih depozita u ukupnim oročenim depozitima kućanstava	12
Graf 7. Kamatne stope na oročene depozite za kućanstva (novi poslovi)	12
Tablica 1. Struktura financijske imovine kućanstava u eurozoni (%)	9
Tablica 2. Ročnost oročenih depozita kućanstava, 31. 7. 2017.	10
Tablica 3. Depoziti i depozitni novac kućanstava, 31. 7. 2017.....	10
Tablica 4. Depoziti kućanstava u kreditnim institucijama.....	14
Tablica 5. Depoziti kućanstava u kreditnim institucijama <i>per capita</i>	15

Uvodno – financijska imovina kućanstava*

Hrvatski financijski sustav je bankocentričan – najveću vrijednost financijske imovine među financijskim društvima posjeduju kreditne institucije.

Graf 1. Struktura financijske imovine financijskih društava, stanje kraj 2015. godine

Izvor: HNB, obrada HGK

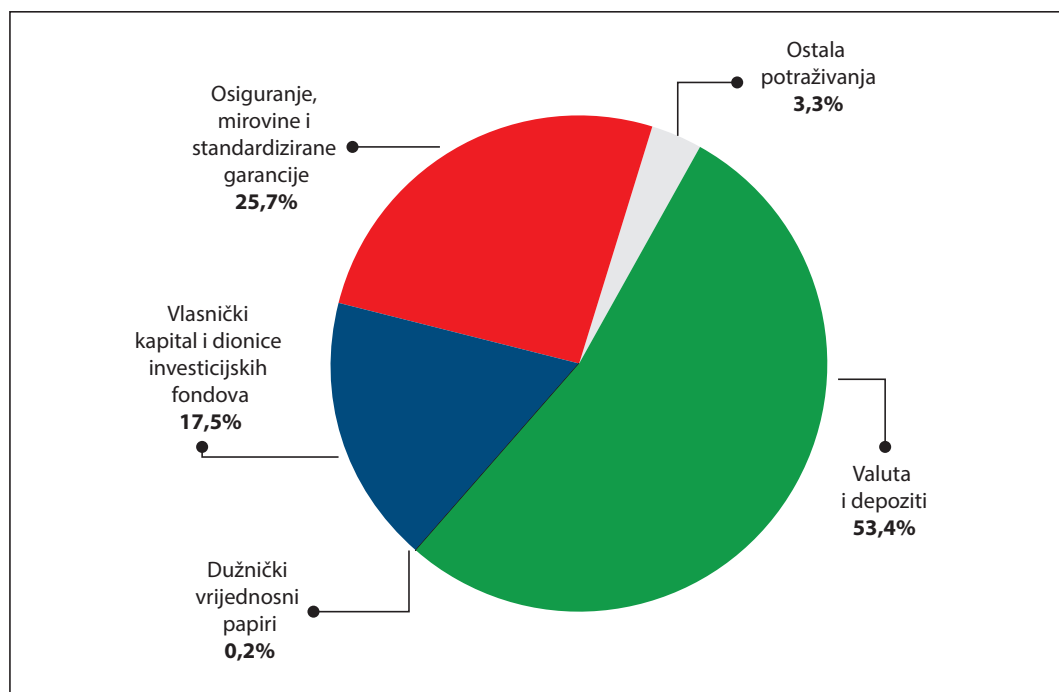
Privatni sektor se i kod financiranja i kod štednje najviše oslanja na banke, pa tako sektor kućanstava višak raspoloživih sredstava najčešće alocira u klasičnu štednju u bankama, a manji dio u druge financijske instrumente. Preferencija štednje u vidu klasičnih depozita je i očekivana s obzirom na njenu karakteristiku gotovo bezrizične štednje, s osiguranim depozitima u protuvrijednosti od 100 tisuća eura kod Državne agencije za osiguranje štednih uloga i sanaciju banaka. Iako depoziti prevladavaju (prema posljednjem podatku za prvi kvartal 2017. godine, depoziti su činili 53,4% financijske imovine kućanstava i institucija koje služe kućanstvima**), kada se promatra struktura financijske imovine ovoga sektora posljednjih nekoliko godina, vidljivo je smanjenje njihova

* Sektor kućanstva sastoji se uglavnom od pojedinaca potrošača, ali i od pojedinaca potrošača i poduzetnika (tržišnih proizvođača). Ovaj sektor uključuje i pojedince ili grupe pojedinaca u ulozi proizvođača dobara i nefinancijskih usluga za isključivo vlastitu finalnu uporabu.

** Sektor neprofitne institucije koje služe kućanstvima sastoji se od neprofitnih institucija koje su zasebni pravni subjekti, koje služe kućanstvima i koje su privatni netržišni proizvođači. Njihovi su glavni izvori dobrovoljni prilozi kućanstava u gotovini ili u naravi u njihovoj ulozi potrošača te uplate sredstava države i vlasnički dohoci.

udjela, primarno zbog bržeg rasta vrijednosti ulaganja u mirovinske fondove (zbog stalnih uplata u fondove i ulaganja fondova u dužničke vrijednosne papire države koji imaju siguran prinos). Naime, ukupna nominalna vrijednost financijske imovine sektora kućanstava i neprofitnih institucija koje služe kućanstvima u posljednjih se pet godina (od Q1 2012. do Q1 2017.) uvećala za 22,4%, pri čemu depoziti za 12,7%, a stavka Osiguranje, mirovine i standardizirane garancije gotovo pet puta više, za 60,6%.

Graf 2. Financijska imovina hrvatskih kućanstava i neprofitnih institucija koje služe kućanstvima, stanje na kraju Q1 2017.

Izvor: HNB, obrada HGK

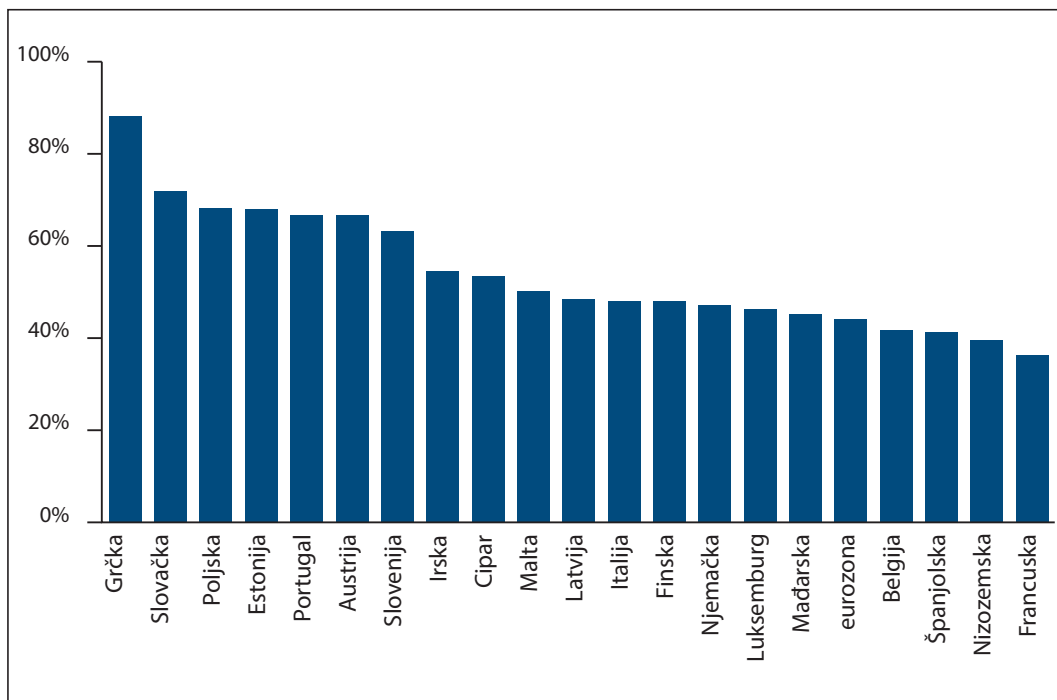
Depoziti su najveći pojedinačni dio financijske imovine kućanstava i u drugim zemljama, što pokazuju podaci Ankete o financijama i potrošnji kućanstava (objavljena krajem 2016. godine) koja je provedena u 18 zemalja eurozone te Poljskoj i Mađarskoj. Podaci iz posljednjeg vala Ankete pokazuju da su u nekima od ovih zemalja depoziti i izrazito dominantni, primjerice u Grčkoj i Slovačkoj, no na razini prosjeka članica eurozone manje su zastupljeni u financijskoj imovini kućanstava nego u Hrvatskoj.

Tablica 1. Struktura financijske imovine kućanstava u eurozoni (%)

Depoziti	44,2
Investicijski fondovi	9,1
Obveznice	4,6
Dionice	7,1
Novčana potraživanja	2,5
Dobrovoljni mirovinski fondovi/životno osiguranje	24,5
Ostalo	8,0

Izvor: ECB (The Household Finance and Consumption Survey, december 2016), obrada HGK

Graf 3. Depoziti, udio u financijskoj imovini kućanstava

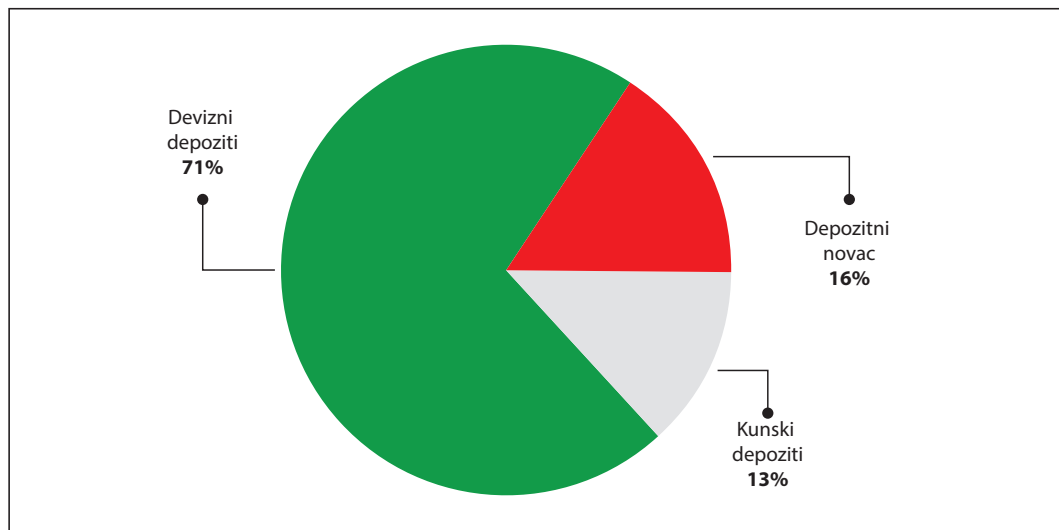
Izvor: ECB (The Household Finance and Consumption Survey, december 2016), obrada HGK

Ovu anketu, koja se provodi u dva vala svake dvije do tri godine, koordinira Europska centralna banka, a bitno je istaknuti da će joj se Hrvatska pridružiti ove godine prvi put. To će biti koristan izvor podataka jer zasad za Hrvatsku nema statistike koja na jednome mjestu podrobnije prikazuje strukturu ukupne imovine kućanstava (financijske i realne) i njihove potrošnje odnosno duga.

Stanje depozita kućanstava

Depoziti sektora kućanstava su sredstva koja kućanstva imaju deponirana u bankama, štednim bankama, stambenim štedionicama i novčanim fondovima (u monetarnoj statistici ove se institucije grupno nazivaju „druge monetarne financijske institucije“). Prema posljednjim podacima, sektor kućanstava ima 189,9 milijardi kuna depozita u navedenim institucijama (stanje 31. 7. 2017.), primarno u bankama i najviše u vidu deviznih depozita.

Graf 4. Depoziti kućanstava u drugim monetarnim financijskim institucijama, 31. 7. 2017.

Izvor: HNB, obrada HGK

Tablica 2. Ročnost oročenih depozita kućanstava, 31. 7. 2017.

	U mil HRK	u %
Oročeni depoziti kućanstava	122.686	100,0
Do 1 godine	47.160	38,4
Od 1 do 2 godine	31.619	25,8
Više od 2 godine	43.907	35,8

Izvor: HNB, obrada HGK

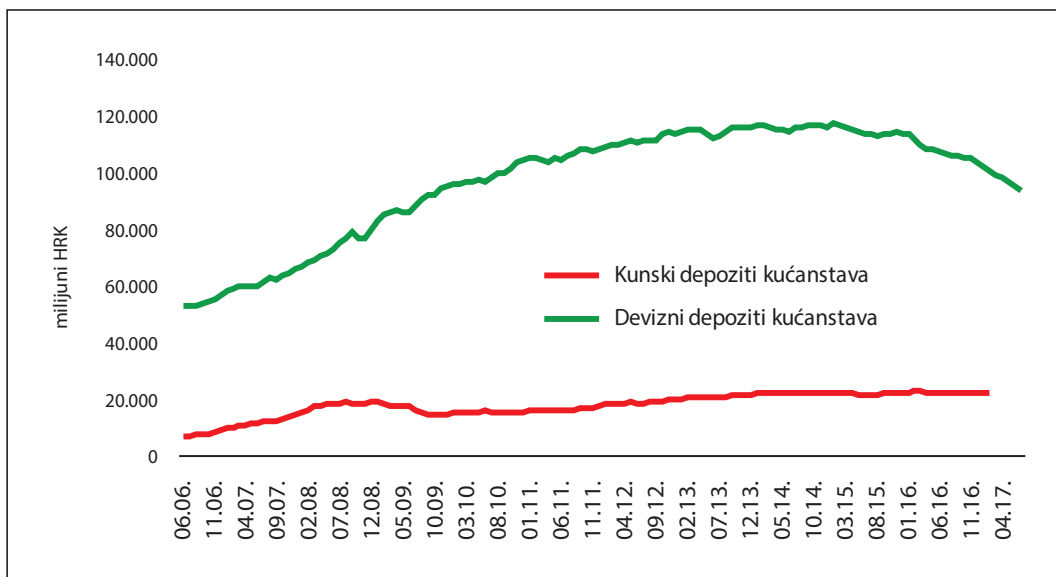
Tablica 3. Depoziti i depozitni novac kućanstava, 31. 7. 2017.

	u mil HRK	u %
Depozitni novac (transakcijski računi)	31.078	16,4
Devizni štedni depoziti	34.041	17,9
Devizni oročeni depoziti	100.353	52,8
Kunski štedni depoziti	2.108	1,1
Kunski oročeni depoziti	22.333	11,8
UKUPNO	189.912	100,0

Izvor: HNB, obrada HGK

Glavnina (oko $\frac{3}{4}$) depozita (ne uključuje depozitni novac) je oročena, najviše kratkoročno, na razdoblje od jedne godine i dugoročnije, na više od dvije godine. Krajem srpnja 2017. godine kućanstva su kod kreditnih institucija (banke, štedne banke i stambene štedionice) imala oročeno do godine dana 47,2 milijarde kuna, od 1 do 2 godine 31,6 milijardi, a više od dvije 43,9 milijardi kuna.

Graf 5. Oročeni devizni i kunski depoziti kućanstava

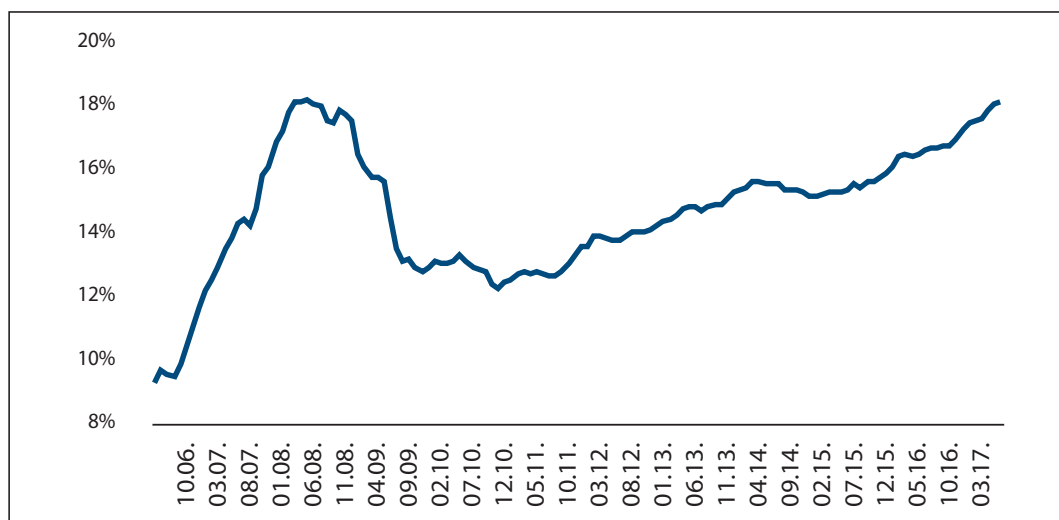
Izvor: HNB, obrada HGK

Pritom je valutna struktura oročenih depozita vrlo koncentrirana, glavnina je u eurima ili vezana valutnom klauzulom uz euro (76%), a manji dio je u domaćoj valuti odnosno u čistim kunama (18,2%).

Preferencija štednje u eurima uvijek je postojala, ali je u razdoblju prije krize povjerenje u kunu bilo u usponu te je kunska štednja tada značajnije rasla i dosegla svoj rekordni udio u ukupnoj oročenoj štednji kućanstava od 18,3% (sredinom 2008. godine). No s krizom je povjerenje u stabilnost domaće valute naglo oslabilo i kućanstva su ponovno preferirala euro iako su cijelim razdobljem pasivne kamate na kunsku štednju bile više.

No kamate na sve vidove, ročnosti i valute oročene štednje posljednjih godina padaju. Pad kamata je u jednom dijelu (od 2014. do 2016.) koincidirao s deflacijom cijena, što je u jednoj mjeri ublažilo njihov realni pad. No sada, kada su neke od njih vrlo blizu nuli, a cijene ponovno rastu, realne kamate mogu postati negativne. Tako su, primjerice, kamate na oročene devizne depozite od 6 mjeseci do 1 godine u srpnju 2017. godine iznosile 0,33%, što znači da bi godišnja inflacija za šest mjeseci odnosno za godinu dana trebala biti niža od 0,33% da bi štediša ostvario realnu kamatu. Odnosno, štediša koji su oročili štednju prije godinu dana ročnosti godine dana i sada im se isplaćuje kamata, da bi realno zaradili, morali su imati ugovorenu kamatu veću od 0,8%, koliko je iznosila inflacija u srpnju. Pritom treba ugraditi u računicu i to da su primici na osnovi kamata u 2016. godini postali oporezivi (stopom od 12%).

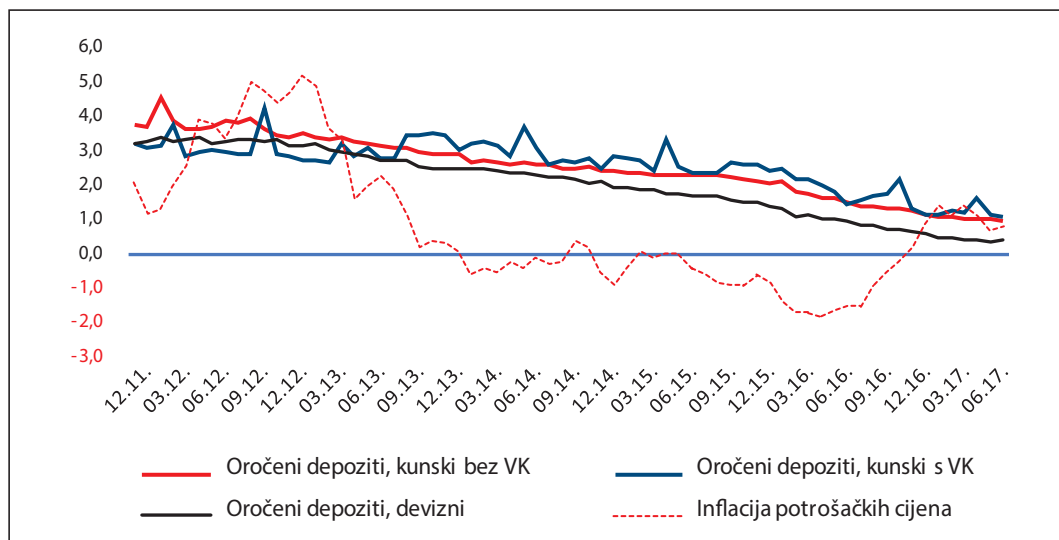
Graf 6. Udio oročenih kunskih depozita u ukupnim oročenim depozitima kućanstava

Izvor: HNB, obrada HGK

Pad pasivnih kamatnih stopa i uvođenje poreza na štednju donekle su utjecali na ponašanje dijela stanovništva, koje je dio raspoloživih sredstava preusmjerio u dionice i investicijske fondove, no premalo da bi to utjecalo značajnije na promjenu strukture financijske imovine sektora kućanstava.

Graf 7. Kamatne stope na oročene depozite za kućanstva (novi poslovi)

Izvor: HNB, obrada HGK

I u aktualnim destimulativnim okolnostima za klasičnu štednju, depoziti ostaju prva opcija angažiranja viška sredstava za većinu kućanstava.

Regionalni aspekt štednje kućanstava

U regionalnoj odnosno županijskoj raspodjeli depozita u kreditnim institucijama, uočljivo je da uz Grad Zagreb, postoji koncentracija depozita u primorskim županijama. Naime, među prvih deset županija s najvećim apsolutnim vrijednostima depozita nalaze se sve primorske županije s iznimkom najmaloljudnije Ličko-senjske županije. Tako su stanovnici sedam primorskih županija, prema zadnje dostupnom podatku (30. lipnja 2017. godine), imali kod kreditnih institucija deponirano 77,5 milijardi kuna odnosno 42,1% vrijednosti depozita svih hrvatskih kućanstava. Kada se podatak relativizira s brojem stanovnika, u prvih deset županija s najvećim depozitima ulazi i najmanje naseljena hrvatska županija, Ličko-senjska.

Među prvih deset županija s najvećim depozitima *per capita* nalazi se svih sedam županija Jadranske Hrvatske. Najviše depozita *per capita* imaju stanovnici Istarske županije – u prosjeku 2016. godine 66,3 tisuće kuna.

Podatak o koncentraciji depozita u primorskim županijama nije u potpunoj korelaciji s razvijenosti ili s visinom plaća, ali se može povezati s činjenicom da se u ovim županijama velik dio stanovništva (kućanstava) bavi sezonskim poslom odnosno privatnim iznajmljivanjem smještaja za turiste. Naime, turistička djelatnost je koncentrirana u primorskim županijama – 95% ukupnih turističkih noćenja ostvaruje se na ovom prostoru. Pritom se u privatnom smještaju ostvaruje više od 35 milijuna noćenja (podaci za 2016. godinu), 45% svih ostvarenih turističkih noćenja u Hrvatskoj. Istodobno se može pretpostaviti da je dio stanovništva koji se bavi turističkim sezonskim poslom skloniji konzervativnom načinu štednje, ne samo zbog činjenice da se preostali dio godine mora financirati iz sredstava zarađenih u sezoni nego i zbog neizvjesnosti koju djelatnost turizma donosi, stoga se kod štednje primarno traži sigurnost, a tek sekundarno prinos.

To se može povezati i s rezultatima istraživanja koje je provela agencija za istraživanje tržišta Ipsos puls u sklopu projekta Financijska pismenost, koji pokazuju da primorski dijelovi Hrvatske, točnije Hrvatsko primorje, Istra i Dalmacija, imaju najnižu razinu financijskog znanja kao komponente financijske pismenosti (ispod prosjeka Hrvatske, čija ocjena iznosi 4,2 od maksimalno 7,0 bodova). Stoga je zaključak ovoga istraživanja „da je pri edukaciji građana poseban fokus potrebno staviti, gledajući regionalno, na one iz područja Hrvatskog primorja, Istre i Dalmacije“.

Uzimajući u obzir navedene činjenice i važnost financijske edukacije, HGK u suradnji s institucionalnim partnerima i članicama udruženja financijskih institucija provodi različite aktivnosti usmjerene podizanju financijske pismenosti građana i poslovnih subjekata. Posebice ističemo pilot-projekt Više znamo, bolje razumijemo u 2017. godini kojim je bilo obuhvaćeno 250 učenika i 150 profesora u 5 zagrebačkih srednjih škola, a za potrebe projekta izrađena je i prigodna brošura. HGK tradicionalno obilježava Svjetski i Europski tjedan novca, Svjetski dan investicijskih fondova te Svjetski dan štednje nizom edukativno-informativnih aktivnosti usmjerenih na studente, učenike srednjih škola i građane širom Hrvatske.

Tablica 4. Depoziti kućanstava u kreditnim institucijama

(Na kraju razdoblja, u tisućama kuna)

Županija	2016.				Prosjek 2016.	2017.	
	31.03.	30.06.	30.09.	31.12.		31.03.	30.06.
Ukupno depoziti kućanstava	184.091.380	184.712.531	188.188.649	189.538.694	186.632.814	185.526.840	184.078.459
Grad Zagreb	52.143.153	52.325.462	52.672.406	53.294.117	52.608.785	52.226.977	51.896.930
Splitsko-dalmatinska županija	23.698.319	23.568.538	24.389.935	24.311.160	23.991.988	23.483.030	23.173.666
Primorsko-goranska županija	18.217.822	18.175.977	18.696.815	18.858.965	18.487.395	18.372.070	18.159.394
Istarska županija	13.444.783	13.433.450	14.138.251	14.141.562	13.789.512	13.764.098	13.743.160
Zagrebačka županija	11.759.691	11.807.512	11.684.859	11.745.054	11.749.279	11.668.899	11.639.205
Zadarska županija	8.400.519	8.418.568	8.802.192	8.792.305	8.603.396	8.550.724	8.430.214
Dubrovačko-neretvanska županija	7.504.439	7.573.280	7.913.298	7.958.936	7.737.488	7.644.620	7.551.242
Osječko-baranjska županija	7.447.353	7.518.315	7.592.254	7.677.550	7.558.868	7.612.247	7.494.588
Varaždinska županija	4.792.883	4.846.733	4.858.050	4.950.684	4.862.088	4.890.701	4.886.509
Šibensko-kninska županija	4.834.791	4.820.532	4.893.127	4.868.179	4.854.157	4.661.819	4.634.410
Međimurska županija	4.087.561	4.113.128	4.128.336	4.202.209	4.132.809	4.156.664	4.128.845
Karlovačka županija	3.894.248	3.972.735	4.057.237	4.101.987	4.006.552	4.112.370	4.156.097
Brodsko-posavska županija	3.537.564	3.570.736	3.665.552	3.689.466	3.615.830	3.638.529	3.593.979
Sisačko-moslavačka županija	3.293.631	3.321.570	3.321.669	3.335.524	3.318.099	3.295.010	3.262.051
Bjelovarsko-bilogorska županija	3.060.199	3.098.253	3.101.314	3.153.876	3.103.411	3.125.505	3.096.594
Krapinsko-zagorska županija	3.044.738	3.071.126	3.098.323	3.143.904	3.089.523	3.156.138	3.163.674
Vukovarsko-srijemska županija	3.063.238	3.087.785	3.108.038	3.135.734	3.098.699	3.107.639	3.083.880
Koprivničko-križevačka županija	2.778.194	2.827.209	2.847.536	2.883.831	2.834.193	2.834.899	2.826.756
Požeško-slavonska županija	1.833.851	1.847.384	1.861.041	1.889.122	1.857.850	1.863.376	1.842.362
Ličko-senjska županija	1.779.110	1.819.036	1.854.437	1.837.850	1.822.608	1.801.929	1.791.308
Virovitičko-podravska županija	1.475.293	1.495.202	1.503.979	1.566.679	1.510.288	1.559.596	1.523.595

Izvor: HNB, obrada HGK

Tablica 5. Depoziti kućanstava u kreditnim institucijama per capita

(Na kraju razdoblja)

Županija	Depoziti kućanstava per capita, u kunama						Prosjek 2016.	2017.	
	2016.							31.03.	30.06.
	31.03.	30.06.	30.09.	31.12.					
Prosjek RH	37.357	37.580	38.352	38.624	37.978	37.844	37.559		
Istarska županija	64.606	64.551	67.938	67.954	66.262	66.140	66.040		
Grad Zagreb	64.989	65.216	65.649	66.424	65.569	65.093	64.682		
Primorsko-goranska županija	62.933	62.789	64.588	65.148	63.864	63.466	62.731		
Dubrovačko-neretvanska županija	61.527	62.091	64.879	65.253	63.438	62.676	61.911		
Šplitsko-dalmatinska županija	52.426	52.139	53.956	53.782	53.076	51.950	51.265		
Zadarska županija	49.537	49.643	51.906	51.847	50.733	50.423	49.712		
Šibensko-kninska županija	46.930	46.792	47.496	47.254	47.118	45.251	44.985		
Ličko-senjska županija	37.944	38.795	39.550	39.197	38.872	38.430	38.204		
Zagrebačka županija	37.386	37.538	37.148	37.339	37.353	37.097	37.003		
Međimurska županija	36.467	36.695	36.831	37.490	36.871	37.084	36.835		
Karlovačka županija	32.365	33.018	33.720	34.092	33.299	34.178	34.542		
Varaždinska županija	28.100	28.416	28.482	29.026	28.506	28.674	28.649		
Bjelovarsko-bilogorska županija	27.356	27.696	27.723	28.193	27.742	27.939	27.681		
Osječko-baranjska županija	25.644	25.888	26.143	26.437	26.028	26.212	25.807		
Požeško-slavonska županija	25.498	25.687	25.877	26.267	25.832	25.909	25.617		
Koprivničko-križevačka županija	25.034	25.476	25.659	25.986	25.539	25.545	25.472		
Brodsko-posavska županija	23.842	24.066	24.705	24.866	24.370	24.523	24.223		
Krapinsko-zagorska županija	23.834	24.041	24.253	24.610	24.185	24.706	24.765		
Sisačko-moslavačka županija	20.951	21.129	21.130	21.218	21.107	20.960	20.750		
Virovitičko-podravska županija	18.648	18.900	19.011	19.804	19.091	19.714	19.259		
Vukovarsko-srijemska županija	18.476	18.624	18.746	18.913	18.689	18.743	18.600		

Izvor: HNB, DZS, obrada HGK

Zaključno

Klasični oročeni depoziti u bankama čine najveći pojedinačni dio financijske imovine kućanstava i u Hrvatskoj i na prostoru europodručja. Niti u razdoblju niskih pasivnih kamatnih stopa banaka, koje u uvjetima inflacije mogu postati i realno negativne, ne pada značaj klasičnih depozita kao primarnog oblika angažiranja viška sredstava kućanstava. Iako se financijska tržišta razvijaju, teško je zamisliti da će neki drugi oblik štednje u budućnosti biti primaran za sektor kućanstava.

U Hrvatskoj je ovaj oblik štednje primjetno koncentriran u primorskim županijama gdje se značajan dio stanovništva bavi privatnim iznajmljivanjem turističkog smještaja. To je možda i logično zbog sezonalnosti turističke djelatnosti te veće neizvjesnosti oko budućih dohodaka koje ona donosi. No razlog koncentracije klasičnih depozita u ovim dijelovima Hrvatske može se povezati i s rezultatima istraživanja o financijskoj pismenosti hrvatskog stanovništva koje je pokazalo da upravo ovaj dio Hrvatske ima najmanje financijsko znanje te da se financijska edukacija treba koncentrirati upravo na ova područja. Naime, financijsko znanje ocijenjeno je bodovima 3,7 za Hrvatsko primorje i Istru odnosno 4,0 za Dalmaciju od mogućih 7,0 bodova. To je ispod prosjeka Hrvatske koji iznosi 4,2 boda, koji je istodobno u usporedbi s drugim zemljama vrlo loš (niže ocjene imaju samo Albanija, Peru, Norveška i JAR). Stoga se razvijanjem financijske pismenosti otvara mogućnost iskorištavanja potencijala koji čine depoziti za razvoj drugih oblika financijskih ulaganja i štednje, koji su u smislu povrata atraktivniji, odnosno mogućnost diversificiranja financijske imovine stanovništva s jedne strane te razvijanje i jačanje financijskog tržišta s druge strane.

Kratice

HGK	Hrvatska gospodarska komora
HNB	Hrvatska narodna banka
JAR	Južnoafrička Republika
ECB	European Central Bank
VK	valutna klauzula

Ovu analizu izrađuje i za nju je odgovorna HGK. Informacije, mišljenja, analize i zaključci koji se iznose temelje se na javnim statističkim i ostalim informacijama što potječu iz izvora u čiju se potpunost i točnost HGK pouzdaje, ali za koje ne jamči. Utoliko su informacije, mišljenja, analize i zaključci izneseni u ovoj publikaciji podložni promjenama koje ovise o promjenama izvora informacija te o promjenama koje nastupe od trenutka pisanja teksta do njegova čitanja. Ova publikacija ili njeni dijelovi ne mogu se kopirati ili bilo kako drukčije reproducirati bez navođenja izvora.